וכיון שניטבלו רגלי כהנים במים חזרו המים לאחוריהם שנאמר [1]ויהי כבוא נושאי הארון עד הירדן וגו' ויעמדו המים היורדים מלמעלה קמו נד אחד וכמה גובהן של מים שנים עשר מיל על שנים עשר מיל כנגד מחנה ישראל דברי ר' יהודה אמר לו ר' אלעזר בר' שמעון לדבריך אדם קל או מים קלים הוי אומר מים קלים אם כן באין מים ושוטפין אותן אלא מלמד שהיו מים נגדשין ועולין כיפין על גבי כיפין יתר משלש מאות מיל עד שראו אותן כל מלכי מזרח ומערב שנאמר [2]ויהי כשמוע כל מלכי האמורי אשר בעבר הירדן ימה וכל מלכי הכנעני אשר על הים את אשר הוביש ה' את מי הירדן מפני בני ישראל עד עברם וימס לבבם ולא היה בהם עוד רוח מפני בני ישראל ואף רחב הזונה אמרה לשלוחי יהושע [3]כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף וגו' וכתיב [4]ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד וגו' א)עודם בירדן אמר להם יהושע דעו על מה אתם עוברים את הירדן על מנת שתורישו את יושבי הארץ מפניכם שנאמר [5]והורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם וגו' אם אתם עושין כן מוטב ואם לאו באין מים ושוטפין אותיכם מאי אותיכם אותי ואתכם עודם בירדן אמר להן יהושע הרימו לכם איש אבן אחת על שכמו למספר שבטי ישראל וגו' וכתיב [6]למען תהיה זאת אות בקרבכם כי ישאלון בניכם מחר לאמר מה האבנים האלה לכם וגו' סימן לבנים שעברו אבות את הירדן עודם בירדן אמר להן יהושע [7]שאו לכם מזה מתוך הירדן ממצב רגלי הכהנים הכן שתים עשרה אבנים והעברתם אותם עמכם והנחתם אותם במלון אשר תלינו בו הלילה וגו' יכול בכל מלון ומלון ת"ל אשר תלינו בו הלילה אמר רבי ב)יהודה אבא חלפתא ורבי אליעזר בן מתיא וחנניא בן חכינאי עמדו על אותן אבנים ושיערום כל אחת ואחת שקולה כארבעים סאה וגמירי דטעונא דמדלי איניש לכתפיה תילתא דטעוניה הוי מכאן אתה מחשב לאשכול שנאמר [8]וישאוהו במוט בשנים ממשמע שנאמר במוט איני יודע שבשנים מה תלמוד לומר בשנים בשני מוטות אמר רבי יצחק טורטני וטורטני דטורטני הא כיצד שמנה נשאו אשכול אחד נשא רימון ואחד נשא תאינה יהושע וכלב לא נשאו כלום אי בעית אימא משום דחשיבי ואי בעית אימא שלא היו באותה עצה פליגי בה רבי אמי ורבי יצחק נפחא חד אמר לדברי רבי יהודה

כחנייתן

וכיון שניטבלו כו'. בשפת מזרחית בכניסתן לתוכו חזרו המים לאחוריהם שלא היו יורדין מן הכהנים ולמטן אלא שם עומדים והמים הבאים תמיד נגבהים ועולין למעלה כדכתיב קמו נד אחד והכהנים עמדו שם עד שעברו כולם: **כמה גובהן של מים** גרס: **י"ב מיל כנגד מחנה ישראל.** שהיו שנים עשר מיל על שנים עשר מיל והם עברו כמנייתם רוחב מחניהם עברו יחד כמות שהוא רוחב שנים עשר מיל נמצאו שלא שהו בעברן אלא מהלך שנים עשר מיל של אורך מחניהם עד שעלו אחרונים של סוף המחנה וכנגדן גבהו המים: **הוי אומר מים קלים.** לרוץ מן האדם וא"כ שהמים לא גבהו אלא שנים עשר מיל וחזרו למקומם נמצא שעדיין לא הספיקו לעבור ובאין מים ושוטפין אותן: **כיפין.** אולמות ארקוולו"ד: **ואף רחב אמרה לשלוחי יהושע.** קודם שעברו את הירדן שעל קריעת ים סוף היו מתפחדין עדיין: **עודם בירדן אמר להן יהושע כו'.** כדכתיב ג) והכהנים נושאי הארון עומדים בתוך הירדן עד תם כל הדברים אשר צוה ה' את יהושע לדבר אל העם וזהו הדבר דהכי כתיב במשה כי אתם עוברים את הירדן אל ארץ כנען והורשתם וגו' כלומר כשיעברו את הירדן התנה עמהם על מנת להורישם: **ושוטפין אותיכם** גרסינן בברייתא: **הרימו לכם וגו'.** הם האבנים שהקימו תחת מצב רגלי הכהנים לזכרון להיות סימן לבנים שעברו אבות את הירדן: **שאו מתוך הירדן ממצב וכו'.** הם שהקימו בהר עיבל ובנו המזבח וקפלום וקבעום בגלגל: **דמדלי איניש אכתפיה.** שהאדם עצמו מגביהו על כתיפו ואין אחר מסייעו: **תילתא דטעוניה הוא.** אינו אלא שליש משאוי שנושא כשמטעינו אחר. נמצא שהיה כל אחד מהן נושא משא ק"ך סאין: **ומכאן אתה מחשב.** כמה היה באשכול שנשאוהו שמנה אנשים והיו מסייעין זה את זה כשמרימין אותו על כתיפן: **ממשמע שנאמר** ד)**וישאוהו איני יודע שבשנים: אמר רבי יצחק טורטני וטורטני דטורטני.** משאוי ומשאוי תחת משאוי שהתחתונים מסייעין את העליונים ובכל אחד היו שני מוטות כיצד שני מוטות הולכין זה אצל זה וארבעה נושאין אותם ושני מוטות אחרים וארבעה בני אדם נושאין אותם והם באלכסון מתחת שנים העליונים מוט אחד לראש האחד ומוט אחד לראש השני והולכין באלכסון. ורבי יצחק לאו מקרא שמיע ליה אלא דפשיטא ליה דרימון ותאינה סגי בשנים ויהושע וכלב לא נשאו כלום פשו להו תמניא לאשכול ואם לאו מדרש הראשון המלמדנו דלאו מוט אחד קאמר קרא לא הייתי יודעים לכוין שמנה בני אדם למשאו אלא דשמעינן מיניה דשני מוטות היו ואתא רבי יצחק לאשמועינן דשני משאות היו שם וכל אחד שני מוטות ה): **שלא היו באותה עצה.** להביא אשכול משונה כזה שהמרגלים לרעה נתכוונו לומר כשם שפירותיה משונים כך יושביה משונים וגבורים וגבוהים: **לדברי רבי יהודה.** שאמר לא גבהו המים אלא שנים עשר מילין כאורך מחניהם דכך מנייתם עברו בירדן כל רחב מחניהם עברו יחד הילכך לא היה אורך העברה אלא שנים עשר מילין:

ולדברי

יותר משלש מאות מיל. תימה לר"י והא ליכא מעיבא לארעא אלא תלתא פרסי ט) וי"ל שהיו נגדשין והולכין למעלה מן העננים ירושלמי רבי לוי אומר עד לבו של רקיע תמן אמרין עד בבל נאמר כאן הרחק ונאמר להלן מארץ רחוקה מבבל:

עודם בירדן אמר להם יהושע. [ירושלמי] אמר ר"ש לקיש בירדן קיבלו עליהן את הנסתרות אמר להן יהושע אם אין אתם מקבלין את הנסתרות המים באין ושוטפין אתכם אמר רבי סימון ב"ר זביד ויאות תדע לך שהוא כן שהרי עכן חטא ורובס של סנהדרין נפלה בעי אמר ר' לוי בינה הותרה הרצועה יצתה בת קול ואמרה אין לכם עסק בנסתרות: **גמירי** כל טונא. ירושלמי לא דמי ההוא דטעין מן ארעא אל ארכבותיה ומן ארכבותיה לכתיפיה להוא דתלי ליה י)[מן ארעא על כתיפיה] ולא דמי ההוא דתלי ליה להוא [דאוחרן טעין ליה]: **טורטני** וטורטני דטורטני. פירש ר"ת דטורטני בלשון יון קנה של מאזנים וכיצד נשאוהו הביאו שני עמודים וסירגום בחבלים ונתנו האשכול על גבי חבלים ונתנו מוטות בחבלים בקצה העמודים המסורגים והאשכול נתון מוט א' מן הקצה מזה הראש ויוצא כה בראש מקצה האחר נמצאו שתי מוטות בראש העמודים המסורגים בחבלים והאשכול נתון בחבלים יא)ועל כל מוט מאלו המוטות שתי מוטות פחותין מהן מוט בראש זה ומוט בראש זה ונמצאו ארבע מוטות בראשי שני מוטות הנתונים בראשי העמודים וכל מוט ומוט מאלו ד' מוטות היו טוענים אותן שני אנשים נמצאו שמנה סובלין את האשכול וזה פירוש טורטני וכו' כלומר מוטות ומוטות על מוטות ירושלמי כתיב איש אחד איש אחד למטה על דעתיה דרבי ישמעאל דו אומר לשונות ריבוי הן שנים עשר היו שמנה באשכול ארבעה בתאנים ורימונים ובנושאי כלים על דעתיה דרבי עקיבא דו אומר יב) לשונות כפולים עשרים וארבעה היו ט"ז באשכול שמנה בתאנים ורימונים ונושאי כלים על דעתיה דרבי ישמעאל טורטרין על דעתיה דרבי עקיבא טורטרין וטורטרי טורטרין:

כחנייתן

תורה אור השלם

1. וִכְבוֹא נֹשְׂאֵי הָאָרוֹן עַד הַיַּרְדֵּן וְרַגְלֵי הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי הָאָרוֹן נִטְבְּלוּ בִּקְצֵה הַמָּיִם וְהַיַּרְדֵּן מָלֵא עַל כָּל גְּדוֹתָיו כֹּל יְמֵי קָצִיר: וַיַּעַמְדוּ הַמַּיִם הַיֹּרְדִים מִלְמַעְלָה קָמוּ נֵד אֶחָד הַרְחֵק מְאֹד מֵאָדָם הָעִיר אֲשֶׁר מִצַּד צָרְתָן וְהַיֹּרְדִים עַל יָם הָעֲרָבָה יָם הַמֶּלַח וְהָעָם עָבְרוּ נֶגֶד יְרִיחוֹ:
יהושע ג טו-טז
2. וַיְהִי כִשְׁמֹעַ כָּל מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן יָמָּה וְכָל מַלְכֵי הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר עַל הַיָּם אֵת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ יְיָ אֶת מֵי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד עָבְרָם וַיִּמַּס לְבָבָם וְלֹא הָיָה בָם עוֹד רוּחַ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
יהושע ה א
3. כִּי שָׁמַעְנוּ אֵת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ יְיָ אֶת מֵי יַם סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וַאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לִשְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן וּלְעוֹג אֲשֶׁר הֶחֱרַמְתֶּם אוֹתָם: יהושע ב י
4. וַנִּשְׁמַע וַיִּמַּס לְבָבֵנוּ וְלֹא קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת: יהושע ב יא
5. וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְאִבַּדְתֶּם אֵת כָּל מַשְׂכִּיֹּתָם וְאֵת כָּל צַלְמֵי מַסֵּכֹתָם תְּאַבֵּדוּ וְאֵת כָּל בָּמוֹתָם תַּשְׁמִידוּ:
במדבר לג נב
6. לְמַעַן תִּהְיֶה זֹאת אוֹת בְּקִרְבְּכֶם כִּי יִשְׁאָלוּן בְּנֵיכֶם מָחָר לֵאמֹר מָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לָכֶם:
יהושע ד ו
7. וְצַוּוּ אוֹתָם לֵאמֹר שְׂאוּ לָכֶם מִזֶּה מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן מִמַּצַּב רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים הָכִין שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים וְהַעֲבַרְתֶּם אוֹתָם עִמָּכֶם וְהִנַּחְתֶּם אוֹתָם בַּמָּלוֹן אֲשֶׁר תָּלִינוּ בוֹ הַלָּיְלָה: יהושע ד ג
8. וַיָּבֹאוּ עַד נַחַל אֶשְׁכֹּל וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זְמוֹרָה וְאֶשְׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד וַיִּשָּׂאֻהוּ בַמּוֹט בִּשְׁנָיִם וּמִן הָרִמֹּנִים וּמִן הַתְּאֵנִים:
במדבר יג כג

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ח], ב) [נ"ל רבי יוסי], ג) [יהושע ד], ד) פ"א במוט, ה) [רלה לקמן ג.], ו) [כדאיתא כ"ג עה:], ז) [רש"ל], ח) ושוב נתנו מוט אחד מן הקצה כו'. רש"ל,

גליון הש"ס

תוס' ד"ה טורטני וכו' לשונות כפולים כ"ד היו. עי' במתני' ריש סנהדרין ומנין לעדה כו':

לעזי רש"י

אר"ק וולו"ד. קמרון.

תוספות שאנץ

ממשמע שנאמר במוט איני יודע שבשנים אמר ר' יצחק טורטני וטורטני דטורטני משוי ומשוי תחת משוי שהתחתונים מסייעים את העליונים ובכל מוט אחד היה מוטות קטנים אחד לראש האחד ואחד לראש השני והולכין באלכסון (כזה). וד' בני אדם נושאים מוט אחד וד' אחרים נושאים מוט האחר ור' יצחק לא מקרא שמיע ליה. ואי"ת מנא לן דבעי ח' בני אדם דלמא ה"פ איני יודע שבשנים א) דצריך בני אדם למוט אחד ולשני מוטות ד' בני אדם ופר"ת הכי ומה ת"ל בשני מוטו' דצריך לכל מוט ומוט ב' מוטות לב' ראשי המוט ולא היו המוטות באלכסון כדי שלא יפול האשכול לארץ אלא האשכול היתה מתחת על המוטות כמין דף שהולכת מזה לזה (כזה). וצריך שני בני אדם לד' ראשי המוטות ואם כן הוו ח' בני אדם. ור"ת פי' דנפקא לן במוט ר"ל שנים דשני בדין היו למזבח הזהב אחד מימין ואחד משמאל וידעינן ליה מדכתיב ועל מזבח הזהב יפרשו בגד תכלת ושמו את בדיו ואחר כך כתיב ונתנו על המוט משמע דהמוט זהו מה שאמור למעלה ושמו את בדיו אם כן מצינו מוט דקרא ר"ל שנים:

א) נראה דצ"ל דצריך ב' בני אדם למוט אחד אלא בשנים בב' מוטות והיינו ד' בני אדם ופר"ת.